

חובת פיוס חבירו לפני יום כיפור

עבירות שבין אדם לחבירו בדברים ובממון

עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו; אפילו לא הקניטו אלא בדברים, צריך לפייסו; דגם בזה עבר על איסור דאונאת דברים, והנה אף על פי שגם בשאר ימות השנה מחוייב לפייס למי שפשע כנגדו, מ"מ אם אין לו פנאי הוא ממתין לפייסו על יום אחר, אבל בעיוה"כ מחוייב לתקן הכל כדי שיטהר מכל עונותיו, כדכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם וגו', וכ"ש אם יש בידו מן הגזל ואונאה וכל דבר הנוגע בממון יראה לתקן. [דזהו המקטרג הגדול על האדם כמו שאחז"ל סאה מלא עונות מי מקטרג גזל מקטרג בראש], ואם יש לחבירו בידו ממון שיש לו תביעה עליהם יודיענו אף על פי שחבירו לא ידע מזה כלל, ועכ"פ יסדר לפני הרב ומ"ץ הענין בשלימות ובאמת בלא שקר ולשאול האיך להתנהג. כללו של דבר, כל דבר שבממון לא יסמוך על הוראתו, כי היצה"ר יש לו היתרים הרבה [כך כתב חיי אדם]: ונראה פשוט דבאיסור גזל ואונאה וכהאי גוונא דידוע שהוא לאו הניתק לעשה דוהשיב את הגזלה, אין רשאי להמתין עד ערב יום הכפורים, דכל שעה ושעה יש עליו חיוב עשה זו דהוא תקונו של לאו, ודומיא דכל עשה דאורייתא שחייבו חז"ל לעשותו בבוא זמנו, כמו לולב וברכת המזון וקריאת שמע וכדומה, וכל שכן בזה שעבר מתחלה על לאו דאורייתא:

וכתב בברכי יוסף, שכל זמן שלא פייס את חבירו, אפילו העבירות שבינו למקום אינם מתכפרים לו ח"ו. וכתבו המקובלים, שמי שאינו מעביר שנאה ביוה"כ, אין תפלתו נשמעת. וכתב בשפת אמת, שחייב אדם לפייס את חבירו, אפילו אם חבירו מקפיד עליו שלא בצדק, ואפילו אם חבירו ג"כ הקניט אותו, והשיב לו בחיורופים וגידופים, מ"מ חייב לפייסו. וכתב בחוות יאיר שאם פייסו ע"י שקנה לו עליה בביהכ"נ, והלה אמר לו יישר כחך די בכך.

והמבזה את חבירו בפני רבים צריך לפייסו בפני רבים, ודי בפני עשרה אנשים אפילו אם ביזה אותו בפני קהל רב יותר, ואפילו י' אנשים אלו לא היו בשעה שביזה אותו. וכל אדם צריך לבקש מחילה מהוריו ומאשתו ומרבותיו שמא ביזה אותם או ציערם, והם מצידם יאמרו שמוחלים, אף אם לא באו לבקש מהם מחילה. וכתב הרב הגאון רבי מרדכי גנוט שליט"א בלוח דבר בעתו, שבזמננו נוהגים לבקש מחילה מחברים וידידים שכמעט שלא חטאו זה לזה, ועם אותם שיש לו סכסוכים רציניים והטחת עלבונות וכו' אין מבקש מחילה, ועושים מטפל עיקר ומעיקר טפל.

דרך הפיוס

ונכון שילך לפייסו בעצמו אליו ולא ישלח תחלה אמצעי שירצה לקבל פיוסים, ואם קשה עליו לילך בעצמו תחלה, או שיודע שיותר קרוב הפיוס ע"י איש אמצעי שיתווך ביניהם, יכול לעשות ע"י אמצעי: ואם אותו האיש שחטא כנגדו אינו בעיר, ואין באפשרותו לבקש ממנו מחילה לא אישית ולא ע"י אמצעי (ע"י שליח או טלפון או מכתב) צריך לקבל עליו בלבד, שכשיוכל ליצור עמו קשר יפייסנו כדבעי, וכפר לו יוה"כ.

ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילך פעם שנייה ושלישית, ויפייסנו בכל פעם במין ריצוי אחר, ובשעת בקשת מחילה צריך לפרט מה שחטא לחבירו, אם לא כשיודע שחבירו יתבייש מזה כשיפרט החטא, אזי לא יפרט אותו. ובכל פעם יקח עמו שלשה אנשים, ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים אינו זקוק לו. (מיהו יאמר אח"כ לפני י' שבקש ממנו מחילה) (מרדכי דיומא ומהרי"ל); ואם הוא רבו, צריך לילך לו כמה פעמים עד שיתפייס. הגה: והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול (מהרי"ל), אם לא שמכוון לטובת המבקש מחילה (גמרא דיומא); ואם הוציא עליו שם רע, אינו צריך למחול לו. (מרדכי וסמ"ג והגה"מ פ"ב מהלכות תשובה ומהרי"ו).

ומי שיודע בחבירו שמחל לו לגמרי, אעפ"כ צריך לבקש מחילה מחבירו (בעצמו או ע"י אמצעי, וכנ"ל מהמשנ"ב) כי צריך את הכנעת בקשת המחילה כחלק מכפרתו, ויש סוברים שהעיקר הוא שירצה את חבירו, וכיון שחבירו נתרצה ללא בקשת הפוגע בו ומחל לו בלב שלם שוב אין צריך לפייסו, ומכל מקום אין לסמוך על זה שחבירו

בינת ההלכה

מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון מס' קט פרשת וילך-שובה תשפ"ב

y.b.daskal@gmail.com

ותוספות הנלע"ד

תמצית הלכות אקטואליות

הלכות יום כיפור

אומר לפני ק"ש שעל המטה הנוסח המקובל (מהגמרא) הריני מוחל וכו', כיון שרבים אומרים זאת מחמת ההרגל, ואין הדברים אמורים אלא א"כ יודע בבירור שחבירו מחל לו אישית.

דיבר לשון הרע על חברו

כתב בס' חפץ חיים (כלל ה' סעי' י"ב) "מי שחטא לחבירו בלא ידיעתו, כגון שדיבר עליו לשון הרע, אבל לא נגרם מזה שום בושה או צער ונזק לחבירו, כי השומעים דחו דבריו, אין צריך לבקש מחילה מחבירו, ואין כאן אלא עוון בין אדם למקום ויתחרט על זה ויקבל על עצמו על להבא שלא לדבר לשוה"ר.

"אבל אם חטא לחבירו בלא שחבירו ידע מזה, אבל נתגנה עי"ז, כגון שדיבר על חבירו לשון הרע והשומעים האמינו לדברים, ונתגנה חבירו עי"ז בעיני השומעים או שנגרם לו עי"ז איזה היזק בגופו או בממונו וכדו', אפילו אין חבירו יודע מזה כלל צריך לגלות לו מה שעשה כנגדו שלא כדין ולבקש ממנו מחילה על זה" עכ"ד.

אמנם בשם רבי ישראל סלנטר זצ"ל מובא שיש לשקול הדברים במאזני צדק, כי לפעמים במה שמבקש מחבירו מחילה, בזה גופא עובר עבירה שמצער את חבירו, כי כל זמן שחבירו אינו יודע שביזו אותו ודיברו עליו לשוה"ר וכדו' אינו מצטער כלל, ועכשיו שחבירו מבקש ממנו מחילה ומפרט מה שעשה, בזה גופא מצטער ונגרם לו עגמת נפש, ולכן דעתו שראוי לבקש מחילה בסתם באופן כללי כנהוג שמבקשים זה מזה סליחה אם פגעו זה בזה בלא לפרט את העבירה שעשה כנגדו ודי בכך.